

Рівненський державний
гуманітарний університет

Студентський дайджест

Збірник наукових матеріалів
здобувачів вищої освіти

№ 7
2023

**Рівненський державний гуманітарний університет
Психолого-природничий факультет**

Студентський дайджест

збірник наукових матеріалів здобувачів вищої освіти

Випуск 7

Рівне, 2023

навчання людей (колектив, дітей, батьків) навичок надання оперативної первинної психологічної допомоги.

Список використаних джерел

1. Балл Г. О. Аналіз поведінки у складних соціальних ситуаціях як сфера застосування теоретичних положень філософії // *Педагогіка і психологія*. 3. 2016. С. 9-15.
2. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти URL: <http://mon.gov.ua/ua/often-requested/statestandards/>
3. Засекіна Л. В., Пастрик Т. В. Основи психології та міжособове спілкування : навч. посіб. / Лариса Володимирівна Засекіна, Тетяна Володимирівна Пастрик. Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2013. 184 с.
4. Збірник нормативно-правових документів психологічної служби та ПМПКсистеми освіти України / Упоряд. В. Г. Панок, І.І. Цушко, А. Г. Обухівська. К.: Шкільний світ, 2008. 256 с.
5. Кабінет Міністрів України. 2022, 17 березня. Про утворення Координаційного штабу з питань захисту прав дитини в умовах воєнного стану URL: <https://bit.ly/3L8lq7o>

УДК 159.922.7:314.151.3-054.73

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ДІТЕЙ ВИМУШЕНИХ ПЕРЕСЕЛЕНЦІВ

Єфімова Марина, здобувачка ОС «магістр»

спеціальності 053 «Психологія», 1 курс, РДГУ

Науковий керівник: Кулаков Р.С., кандидат психологічних наук, доцент

Постановка проблеми. Понад 14-ть мільйонів українців через повномасштабне вторгнення росії були змушені покинути свої домівки та виїхати в інші регіони країни або ж за її межі. За даними Мінреінтеграції в Україні офіційно зареєстровано 4 867 106 внутрішньо-переміщених осіб (ВПО). За міжнародними оцінками кількість внутрішніх переселенців перевищує 7 мільйонів громадян. Рівненщина прийняла понад 60 тисяч вимушених переселенців.

Внутрішньо переміщеною особою вважається громадянин України, який постійно проживає на території країни і був змушений або ж добровільно покинув своє місце проживання, для того, щоб уникнути негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсякденних проявів насильства, масових порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру [1].

На жаль, під час переселення найбільше страждають діти, оскільки отримують психологічну травму, ядром якої є тяжкий травматичний досвід, переживання якого ускладнюється необхідністю адаптуватися у новому середовищі.

Діти-переселенці переживають травматичні і стресові чинники значно частіше, оскільки є вразливішими та чутливішими до впливу несприятливих чинників оточуючого середовища, аніж дорослі. Ці чинники впливають на дитину в період її розвитку, тим самим порушуючи нормальні процеси формування і становлення особистості. Пережитий травматичний досвід впливає на когнітивні процеси, особливості поведінки, міжособистісні відносини, самооцінку і, в цілому на світогляд.

Мета дослідження – проаналізувати психологічні особливості дітей вимушених переселенців.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вітчизняні і зарубіжні вчені (М. Мюллер, Д. Вестбрук, Н. Сарджвеладзе, G. Butler, M. Fennell & A. Hackmann) досліджуючи проблему внутрішньо переміщених осіб, констатують наявність у останніх травматичних переживань, стресових розладів та емоційного неблагополуччя.

Наші спостереження доводять, що батьки дітей-переселенців виявляють до них надмірну увагу та турботу, тривожність та жалібність. Як наслідок, це призводить до формування у дитини образу жертви, який впливає на формування життєвих цілей в майбутньому, а також може проявлятися у різних поведінкових особливостях дитини, її

почуттях, які важливо відслідковувати та адекватно допомогти пережити, проявити й пропрацювати їх.

Зокрема, Л.Мельник [3] характеризує поведінкові прояви дітей, які пережили травматичний досвід. Так, діти дошкільного віку мають розпливчасті й соматичні реакції на травматичні події. Часто у них виникає помилкова думка, що все, що відбувається – це їхня провина, що призводить до так званого «магічного мислення» і формування почуття власної провини. З'являються проблеми зі сном, з'являються нічні кошмари, виникати хвилювання та занепокоєння, які проявляються у постійній потребі дорослого (дитина боїться залишитися одна в кімнаті, засинати без дорослого постійно потребує уваги).

Діти молодшого шкільного віку після травми більше бояться, соромляться і проявляють підвищену тривожність. Може виникнути регресивна поведінка (повернення до попередніх стадій розвитку), що включає енурез, смоктання пальця, дитячий лепет, бажання тримати постійно поряд із собою іграшку. У дітей цього віку може розвиватися втрата апетиту, скарги на болі в животі, головні болі, запаморочення. Також поширені проблеми з навчанням.

Підлітки зазвичай тримають почуття в собі, роблячи вигляд, що «все нормально» і що може призвести до депресивних станів. Діти можуть намагатися менше часу проводити з сім'єю, а більше часу з іншими людьми, намагаючись бути активними і таким чином управляти своїми страхами. Для таких дітей існує ризик бути включеними в різні угруповання, в тому числі воєнізовані угруповання.

До основних проблем, які спостерігаються у дітей-переселенців, вчені відносять:

- 1) порушення когнітивних процесів (погіршення пам'яті, труднощі концентрації уваги, розлади мислення);
- 2) невротичні реакції (стресове виснаження, фобічні реакції, порушення сну й апетиту);
- 3) функціональні розлади (регрес поведінки та психосоматичні розлади);
- 4) емоційні та поведінкові порушення (реакції протесту, підвищена плаксивість та капризність, часті зміни настрою);
- 5) проблеми, пов'язані зі спілкуванням (несформованість адекватних соціально-комунікативних навичок, страх і недовіра або агресія і дратівливість стосовно оточення, можлива надмірна залежність від думок довколишніх);
- 6) порушення стосунків у сім'ї, коли зміна соціальної ситуації та обов'язків у сім'ї часто змушує дітей і підлітків «включатися» в дорослі проблеми (до них вони можуть бути не готові) [4].

Сьогодні психологічну допомогу переселенцям у місцях компактного їх проживання надають волонтери на рівні індивідуальних консультацій або ж групових, здебільшого арт-терапевтичних, занять. В Україні в усіх містах і районах працюють такі Центри психологічної допомоги переселенцям і мережі волонтерських об'єднань:

- Методичний реабілітаційний центр ІСПП НАПН України, ГО «Українська асоціація фахівців з подолання наслідків психотравматичних подій»;
- Кризовий центр медико-психологічної допомоги Інституту психології ім. Г. С. Костюка;
- Благодійний фонд «Рокада» (УВКБ ООН);
- Благодійна організація «UA Mental Help»;
- Благодійний фонд «Сильні»;
- «Розкажи мені». Інтернет-платформа для психологічних консультацій, яку розробила науково-дослідна компанія Інститут когнітивного моделювання.
- «Поруч». Онлайн- та офлайн-групи психологічної підтримки для підлітків і їхніх батьків. Ініціативу запустили МОН, ЮНІСЕФ, Український інститут когнітивно-поведінкової терапії та ГО «ВГЦ «Волонтер».
- «Терло». Застосунок для добору психолога та консультування в онлайн-форматі.
- «Open Doors». Центр психологічного консультування та терапії надає онлайн-сесії першої психологічної допомоги.

- «Telehelp Україна» Це платформа, на якій українці в Україні та Польщі отримують безоплатні дистанційні медичні консультації та допомогу від психологів. Ініціативу запустила команда студентів Стенфордського університету.

- Хаб стійкості. Платформа психологічної підтримки в кризовий час від центру психічного здоров'я «Брейнкульт» і ГО «Фундація Суспільність»;

- «УкрЄдність» — товариство кваліфікованих психологів та психотерапевтів, які об'єдналися, щоб надавати безкоштовну психологічну допомогу українцям;

- «Lifeline Ukraine» — всеукраїнська гаряча лінія, створена насамперед для надання кризової психологічної допомоги ветеранам і членам їхніх сімей;

- АРТ Центр для дітей і дорослих, які постраждали від війни в Україні.

Шкільні психологи також супроводжують дітей переселенців у межах навчального процесу. Проте, як підкреслюють М. Слюсаревський та Л. Чорна [5, с.78] психологи зосереджують увагу насамперед на суто емоційних проблемах переселенців, а питання їхньої соціальної та політичної ідентичності, аби не зачіпати делікатних, нез'ясованих, дратівливих, а насправді найбільш важливих тем, залишаються поза колом обговорень.

Допомога дітям-переселенцям передбачає:

1. Забезпечення умов для оптимального розвитку (створення безпечної та сприятливої ситуації для розвитку дитини через роботу з усіма членами сім'ї, забезпечення стимулювальних соціальних контактів і можливостей для розкриття її здібностей).

2. Стимулювання розвитку через підтримку дитини (залучення дітей до різних видів діяльності, як ативної виховної так і розвивальної).

3. Усунення перешкод для розвитку дитини (допомога в адаптації до нових соціальних умов) [2].

Висновки. Отже, стресові ситуації можуть викликати у дітей різні поведінкові особливості і почуття, які важливо відслідковувати та адекватно допомогти їй пережити, проявити й пропрацювати їх. Ресурсним середовищем для дитини є її батьки, які можуть допомогти пережити складні моменти і адаптуватися до нових умов.

Список використаних джерел

1. Звіт про ситуацію в Україні № 55. ЮНІСЕФ. 2017. URL: https://www.unicef.org/ukraine/ukr/children_26268.html.

2. Коротюк З. М., Демидась С. Р. Методичні рекомендації щодо організації та надання психологічної допомоги дітям та сім'ям вимушених переселенців. Тернопіль, 2018. 14 с.

3. Психосоціальна допомога внутрішньо переміщеним дітям, їхнім батькам та сім'ям з дітьми зі Сходу України : посіб. для практиків соціальної сфери /Л. А. Мельник та ін.; за ред. Л. С. Волинець. Київ: ТОВ «Видавничий дім «Калита»», 2015. 72 с.

4. Психологічна допомога вимушеним переселенцям. URL: <http://www.aquarun.ru/psih/extrem/default.htm>. – Назва з екрана

5. Слюсаревський М. М., Чорна Л. Г. Психологія політичного конфлікту і міжгрупових відносин у сфері політики. *Проблеми політичної психології*. Вип. 7 (21). Київ, 2021. С.69-86.

УДК 316.614.5:177.6

ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ПРОЯВУ ЛЮБОВІ У ПОДРУЖНІХ ПАРАХ

Загородський Даниїл, здобувач ОС «магістр»

спеціальності 053 «Психологія», 2 курс, РДГУ

Науковий керівник: Яцюк Н.О., кандидат психологічних наук, доцент

Постановка проблеми. Формування любові має певний процес, що впливає різними психологічними чинниками, таких як емоції, особистісні риси, ставлення до стосунків, на якість взаємодії між подружжям.

ЗМІСТ

Артемук О. Вплив стресу на самопочуття людини та її життєдіяльність	3
Баранович І. Вікові особливості прояву страхів у дітей молодшого шкільного віку...	5
Басалига Т. Посттравматичний стресовий розлад у учасників збройних конфліктів...	7
Болюх Н. Вплив емоцій на психічне здоров'я особистості.....	10
Боровець А. Проблема розвитку особистості в молодшому шкільному віці.....	13
Боса-Мірявець М. Психологічна готовність майбутніх педагогів до професійної діяльності.....	16
Босий-Мірявець В. Комунікативна культура педагога: психологічний вимір.....	20
Бугайчук І. Психокорекція нейрофізіологічних зв'язків у дітей з особливими освітніми потребами.....	23
Гавін Б. Особливості прояву психологічного стресу у людини.....	25
Гонтаренко В. Механізми психологічного захисту дітей.....	28
Гончарук А. Психологічні особливості спілкування у підлітковому віці.....	30
Горбатюк О. Методичні аспекти профілактики девіантної поведінки підлітків	33
Гудовсек С., Павелків Р. Сутність поняття «безпека життєдіяльності» з точки зору психологічної науки.....	34
Дем'янюк В. Психологічний зміст емпатії в контексті морального розвитку молодшого школяра.....	37
Дивульська К., Юрчук О. Особливості роботи психолога у школі в умовах воєнного стану.....	40
Єфімова М. Психологічні особливості дітей вимушених переселенців.....	42
Загородський Д. Психологічні чинники прояву любові у подружніх парах.....	44
Каверіна Б. Особливості конфліктної поведінки у підлітковому віці.....	47
Климчук І. Психологічні особливості емоційної стійкості студентів у період кризи...	52
Ковальчук О., Аладько Т., Ковальчук С. Соціально-психологічні причини поширення алкоголізму в середовищі підлітків.....	55
Ковальчук О., Назарець Л. Особливості дистанційного навчання в системі вищої освіти: недоліки та переваги.....	58
Коренко Д. Психологічні особливості поведінки обдарованих дітей.....	62
Корчака Ф., Корчакова Н. Вплив військової агресії на розвиток національної ідентичності української молоді	65
Котляр О. Психологічні особливості переживання самотності в юнацькому віці.....	66
Кривко М. Вплив сучасної іграшки на психічний розвиток дитини дошкільного віку.	68
Кулакова О. Використання інтерактивних платформ у навчанні іншомовної лексики	72
Курята Н. Вплив війни на життєстійкість українського студентства.....	75
Лаврук Л. Психологічні особливості міжкультурної адаптації переселенців у чужій країні.....	77
Мартюченко К. Креативність як фактор успішної самореалізації особистості.....	80
Мисько Є. Шкільна тривожність підлітків як соціально-психологічна проблема.....	83
Мотруніч І., Юрчук О. Використання інноваційних технологій у процесі фізичного виховання дошкільників.....	86
Нікішина Д. Рефлексія як фактор подолання фрустраційних ставнів у студентів.....	88
Оборська А. Дослідження впливу арт терапії у процесі психологічної корекції девіантної поведінки поранених військовослужбовців під час реабілітації.....	92

Павелків В. Сучасні реалії та їх вплив на розвиток агресивної та деструктивної поведінки молоді.....	93
Парчук Т. Психологічна готовність молоді до сімейного життя.....	96
Подлящук О. Психологічні особливості прояву емоційного вигорання у педагогів....	97
Приступлюк С. Психокорекція агресивної поведінки підлітків засобами арттерапії...	101
Пшенична Л. Феномен харизми та його вплив на міжособистісну взаємодію.....	103
Ряба Л. Фактори формування самооцінки в підлітковому віці.....	106
Сабат Є. Особливості феномена прокрастинації у студентському середовищі.....	108
Семенюк В. Психологічний супровід дітей раннього віку із загальною затримкою мовленнєвого розвитку.....	111
Сизов С. Теоретичний аналіз психологічної реабілітації осіб з алкогольною залежністю.....	112
Стащук А. Особливості використання арт терапії в роботі з молодшими школярами..	113
Тарасюк Л. Музика як чинник впливу на психічний стан особистості.....	116
Тимчак С. Інформаційна гігієна під час війни.....	118
Ткачук О. Соціально-психологічні аспекти сугестивності як фактору узалежнених форм поведінки в юнацькому віці.....	120
Українець В. Віра дітей у Збройні Сили України.....	123
Федорович Р., Опанасюк І. Методи арттерапії як засіб корекції сімейних відносин.....	125
Холод Ю. Формування національної гідності дітей дошкільного віку як проблема дошкільної освіти.....	127
Хома О. Soft skills як феномен професійної компетентності сучасного психолога.....	129
Чорноус Я. Психологічні особливості прояву ейджизму в студентській молоді: теоретичний аспект.....	131
Шевчук В. Соціально-психологічні аспекти дитячо-батьківських взаємин у сім'ях, що перебувають у складних життєвих обставинах.....	134
Шепель Т. Проблема емоційного вигорання лікарів.....	137
Шишка А., Юрчук О. Адаптивне фізичне виховання як засіб корекції психомоторних порушень у дошкільників із заїкуватістю.....	139
Яковець О. Особливості процесу соціальної адаптації дітей з аутизмом.....	142
Якубовська М. Психологічні особливості формування емоційної стійкості майбутніх психологів в стресогенних умовах.....	145
Яремчук Ю. Статистичні особливості виникнення захворюваності на ПТСР у військовослужбовців.....	149
Ярмошевич В. Експериментальне дослідження використання методу казкотерапії у роботі з дітьми в умовах війни.....	150